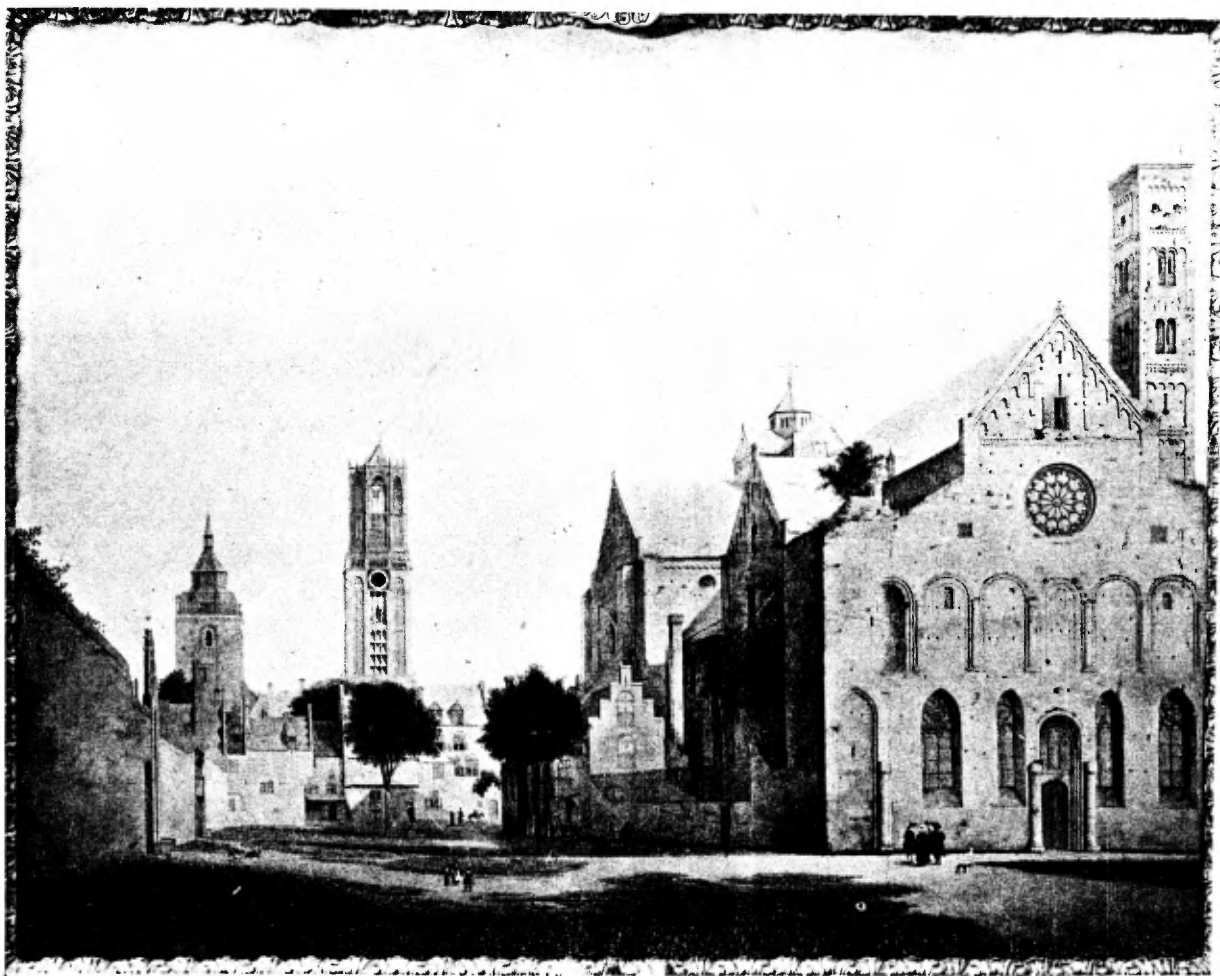

De Mariaplaats en de Mariahoek te Utrecht

door NANNIE VAN WEHL

SAENREDAM — DE St. MARIAKERK TE UTRECHT

In het Museum Boymans te Rotterdam hangt in een der bovenzalen een schilderij, dat voor mij de Rust be- teekent.

Als ik eens heel moe en gejaagd ben en verlang naar klaarheid en ontwarring, ga ik even Boymans binnen, de trap op — No. 399 is het gezochte, geliefde schilderij. Een armstoel is er altijd in de buurt — ik ga recht voor het schilderij zitten en kijk, kijk met beide oogen — kijk. Het is een schilderij van Saenredam: „De Sint-Mariakerk te Utrecht.” Hij schilderde het omstreeks 1636.

„De heldere atmosfeer, de rustige stemming en de strakheid van uitvoering doen denken aan den geest van de XVe-eeuwsche meesters —” aldus Boymans' catalogus. Hiermede is verstandelijk verklaard, waarom dit schilderij zulk een rust kan geven aan degenen, die zich verdiepen in de beschouwing ervan.

Ik heb Utrecht heel lief en ben er door en door thuis. Brugge en Gent ken ik. — Ik behoor tot de bevoorreen, die in eigen stad en land genieten kunnen als daarbuiten. — In Rotterdam heb ik evengoed mijn hoekjes, waar ik op stille eenzame omzwervingen geniet — teruggaand naar een verleden, dat de troostende verbeelding ons nu eenmaal schooner en vooral rustiger pleegt voor te stellen dan het daverende heden.

In Utrecht is mijn hart verpand aan Dom en Buurt-

kerk. Als heel jong meisje schreef ik 't in mijn dagboek als een groot verdriet: „Nu is de restauratie van den Dom begonnen en de eerste steigers zijn aangebracht. Ze zeggen, dat het twintig jaar zal duren, eer alles klaar is. Wat moet ik nu beginnen? Twintig jaren zal de Dom leelijk zijn.”

De Dom is twintig jaren „leelijk” geweest. Doch ik heb hem in schoonheid zien herrijzen. Ik heb al menigmaal genoten in de Michael-kapel en ben zelfs tot in de Egmondkapel geklauterd. Graag sluip ik uit de drukte van de Choorstraat weg naar het pleintje bij de Buurtkerk. En ik herinner me het oude rijmpje, dat de Utrechtsche vrouwtjes onthouden om te weten naar welke weeksche Avondkerk ze kunnen gaan:

Als de week is hallef om,
Dan is het kerrek in de Dom.
En heeft de week het langst geduurd,
Dan is het kerrek in de Buurt.

Op de schilderij van Saenredam komt de Dom in volle glorie en pracht uit — en ook de Buurtkerk verheft zijn goeden eenvoudigen toren.

Daarom is het schilderij mij ook zoo dierbaar. Om de herkenning van mijn twee gelieven. Tot de rust, die het schilderij uitstraalt, draagt ook bij het hierdoor

weten: „Wat ook gevallen en veranderd is — veel blijft er toch. Zij zijn gebleven — zij hebben pal gestaan. Het verdwijnt en vergaat toch niet alles.”

Wanneer ik in Utrecht de drukke Mariaplaats overwand, dan heb ik steeds het schilderij van Saenredam voor oogen. En ik vergelijk het heden met het verleden. Waar de trams rijden en de autobussen jagen, bevindt zich op het schilderij een groot, rustig plein, waar wat kindèren spelen, een jongetje, een kindewagentje trekt naar de Duinpoort links. Een beladen ezelt gaat rustig zijn gang in de buurt, waar nu de banketwinkel van van Renesse is. — De Mariakerk zelf, de machtigste partij vormend van het schilderij, heeft moeten plaats maken voor het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen.

Op de Mariaplaats wordt het me al gauw te druk en te machtig. — Ik ontwijk langs den voorgevel van het Gebouw van K. en W. en weet het met een praatje met den rijwielbewaarder wel zóó te schikken, dat ik in den tuin mag achter het Gebouw.

Nu ben ik geborgen, in den Droom, waarheen ik gevluucht ben. Nu beleef ik mijn Brugsche oogenblikken evengoed als in de Kloostergang van Sint-Maarten, bij den Dom.

Langs twee zijden van den tuin is de kloostergang van Sinte Marie weer in oude, stille schoonheid hersteld. De derde zijde, die ge op de eerste foto vóór U ziet, en op straat uitkomt, toont aan, hoè de gang als 't ware zoekgeraakt was in stallen, schuren en bergplaatsen. Zóó hebben de gerestaureerde gedeelten er óók uitgezien.

Het nog niet gerestaureerde gedeelte draagt vertrekken en ruimten, toebehoorende aan de Oud-Katholieke Aalmoezenierskamer. Men streeft ernaar, ook dit laatste stuk in den oorspronkelijken toestand terug te brengen. Alsdan zal de Kloostergang van de straat af te bereiken zijn. De moeilijkheden zijn vele — al was het alleen maar: de geldelijke. Doch wat reeds tot stand is gekomen is al zeer de moeite waard.

Langs den fietsenman terug. Nu kan ik nog niet naar de drukte van de stad terug, nu moet ik mijn droom uitdroomen. Langs het ziekenhuis van Johannes de Deo den hoek om. Links staat de Dominicuskerk, die in geen droom past, doch me altijd weer verrukt met dat heerlijke daverende, als een klaroenstoot bevelende opschrift: Laudare, Benedicere, et Praedicare. Loven. Zegenen. Prediken. Den gevel van 't ziekenhuis houden — en dan den Mariahoek in. Door een gewone groote huisdeur komt men in een overdekte doorgang en betreedt den Mariahoek. Nu is de Droom volledig. Oude huisjes, kleine tuintjes vol kleurige bloemen zoolang er maar bloemen zijn. — Een smal weggetje dat met een bocht door den Mariahoek voert — Afsloten van de drukte van de stad, afgesloten van het heden — terug in het verleden. — Het smalle steenen paadje langs de kleurige tuintjes, waar een enkel oud vrouwtje me verbaasd

nastaart en een oud mannetje, in zijn overhemd aan zijn hekje komt en me vraagt of ik verdwaald ben en of hij me helpen kan, loopt uit op een breedere straat, waaraan de huizen uitkomen van het Willemsplantsoen. De straat voert naar de Mariaplaats terug, maar daar wil ik nog niet zijn. Ik ga links de deur in, die me brengen zal naar de gewezen Oud-Katholieke Kerk van Sinte Geetendis.

De tegenwoordige Sint-Geetendiskerk ligt aan het Willemsplantsoen. De oude schuilkerk is ingericht tot Oud-Katholiek Museum. Zooveel jaren lang heb ik hier toch zoo vaak genoten van de mooie en merkwaardige dingen die hier bewaard worden. En toch schijnt het Museum niet veel bezoek te krijgen. Want telkens vroeg de vriendelijke meneer, die inlichtingen wil geven, me om mijn handteekening in het boek van de bezoekers. En als ik dan zei: „Ga maar, die staat er al eenige malen —” dan bleef hij toch bij zijn wensch: „Dan ziet men toch weer dat er belangstelling is —”

Een moeilijkheid, waardoor 't kleine fijne Museum niet tot populariteit kan komen is deze: dat 't alleen maar in 't reisseizoen is geopend en dan alleen nog maar op bepaalde uren. Maar voor wie als ik geregeld in Utrecht kom, loont het toch de moeite, eens even den Mariahoek in te loopen en te informeerden.

Het interessantste is misschien wel de uitgebreide verzameling geschriften en afbeeldingen, veel portretten, van de Jansenisten en Port-Royal. Blaise Pascal's portret treft ons het eerst — en dan is daar de Maistre de Sacy, Isaac Louys. — Hij heeft immers gezegd: „De eenzame reiziger is een duivel!” Mijn ervaring is, dat niets zoo geschikt is den duivel uit te bannen als eenzaam reizen. En dan plaatsen bezoeken als de Mariahoek en het kleine oude Museum.

Vele platen geven een kijk op het dagelijksch leven van Port-Royal in de zeventiende en achttiende eeuw. Daar zijn de „Religieuses de Port Royal des Champs pensant les malades —” Curieuze reliquieën bezit het museum. De worgdoek van Sinte Cunera, de hamer van Sint-Maarten, een meteorsteen prachtig in zilver gevat. Het latijnsche handschrift vermeldt, dat de Heidensch: Goden moesten vluchten voor den hamer van Sint-Maarten.

Een mooi zilver drinkschaaltje herinnert aan de vriendelijkheid van bisschop Musius, die honderd van die sierlijke schalen als Nieuwjaarsgeschenk aan de nonnen van Sint Aagten gaf in de zestiende eeuw.

Als ik afscheid heb genomen van het vredige, belangwekkende interieur en weer terug moet naar de drukte van de Mariaplaats, verlang ik alweer naar den volgenden keer, dat ik zal kunnen vluchten in den droom, en die droomen in Mariahoek en Mariagang.

Voorwaar: „Utrecht is een groote, schoone en machtige stad, hebbende heerlijke Kerken, Huizen en Straten” — als een oude atlas zegt.